

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Корекція самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату засобами рухової терапії

Виконала студентка групи СОМ-2(2)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Щербтюк Анна Юріївна
Керівник: Панов М. С.
Рецензент: Яланська С. П.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя
2022 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 64 с., 7 табл., 42 джерела, 3 додатки.

Об'єкт дослідження – самооцінка дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

Мета дослідження – на основі результатів теоретичного аналізу наукових джерел та даних емпіричного дослідження розробити та апробувати програму формування самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, узагальнення та систематизація наукових матеріалів з проблематики дослідження; емпіричні: бесіда, спостереження, діагностичні методи, констатувальний і контрольний експерименти, математична обробка даних.

Питання саморегуляції поведінки дитини є одним з найважливіших в спеціальній педагогіці та корекційній психології. Механізмом саморегуляції виступає самооцінка, як складне психологічне утворення особистості. Самооцінка органічно включається в загальний процес самопізнання, який безпосередньо впливає на формування емоційно-вольової, мотиваційної сфер дитини, її інтересів і спрямованості. Від самооцінки дитини залежить рівень її психологічного благополуччя, сприймання світу і оточуючих, прагнення до самореалізації та самовдосконалення. Тож формування адекватної самооцінки дуже важливе для успішної життєдіяльності дитини.

Особливості фізичного розвитку дитини, зокрема порушення опорно-рухового апарату не є перешкодою для її реалізації і успішності. Адекватна самооцінка, знижений рівень тривожності, розуміння своїх можливостей допоможуть житині з порушеннями опорно-рухового апарату сформувати життєві цілі, відчувати радість і задоволення від спілкування зі світом.

ДІТИ, СЕРЕДНІЙ ПІДЛІТКОВИЙ ВІК, ПОРУШЕННЯ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ, САМООЦІНКА, РУХОВА ТЕРАПІЯ.

ВСТУП

Саморегуляція поведінки дитини є одна з найважливіших і найскладніших проблеми корекційної педагогіки та спеціальної психології. В якості механізму саморегуляції дитини виступає самооцінка. В самооцінці представлені такі параметри психічної діяльності особистості як домагання і прагнення до розвитку, ставлення дитини о самої себе, своїх можливостей, результатів діяльності, соціальної ролі, яку вона займає в групах однолітків, родини та ін.

Самооцінка і пов'язані з нею оцінні судження формуються протягом всього життя людини, але особливо бурливий період розвитку самооцінки припадає на підлітковий вік. Вікові особливості формування самооцінки досліджували І. Бех, А. Венгер, С. Максименко, А. Прихожан, Є. Серебрякова, І. Чеснокова та ін.

Сьогодні питання вивчення самооцінки підлітків набуло актуальності в зв'язку з підвищеною увагою суспільства до інклюзивного навчання, створення освітньо-реабілітаційного середовища, спрямованого на активне включення дітей, зокрема підлітків, в суспільство, надання рівних можливостей в їх реалізації і самоактуалізації. В цьому ключі важливо продовжити наукові пошуки в напрямку вивчення психологічних характеристик дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями опорно-рухового апарату, включення нових психолого-педагогічних і мистецьких технологій в корекційно-розвиткову роботу.

В таких наукових пошуках ми маємо спиратися на досить значний доробок корекційних педагогів і спеціальних психологів. В цьому контексті звертаємо увагу на наукові праці таких вчених як Б. Зейгарник, С. Максименка, І. Мамайчук, К. Семенову, Л. Шипіцину, А. Щевцова. Питання корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами засобами арт-терапії висвітлено в працях Н. Кальки, З. Ковальчук, Л. Магур,

С. Миронової, С. Харенко та ін.; корекційна робота із дітьми з ДЦП засобами рухової або танцювальної терапії висвітлена в працях В. Войтко. Кінезіотерапію як система нейрофізіологічної реабілітації дослідували І. Баличевцева, Б. Волошина, В. Козявкін, В. Кривошеєва та ін.

Питання формування образу «Я» дитини старшого дошкільного віку засобами танцювально-ігрової діяльності досліджено Т. Сущинською, психологічну діагностику формування самооцінки учнів із дитячим церебральним паралічем здійснювала М. Вагіна.

Аналіз наукових джерел дозволяє констатувати, що проблема розвитку самооцінки дітей середнього підліткового віку і порушеннями опорно-рухового апарату засобами рухової терапії досліджена недостатньо, що і зумовило вибір теми магістерської роботи «Особливості лексико-семантичної сторони мовлення у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку».

Об'єкт дослідження – самооцінка дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

Предмет дослідження – формування самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

Мета роботи – на основі результатів теоретичного аналізу наукових джерел та даних емпіричного дослідження розробити та апробувати програму формування самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

У відповідності з поставленою метою було визначено наступні завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові підходи до вивчення самооцінки в структурі Я-концепції особистості.
2. Визначити і охарактеризувати особливості самооцінки підлітків з порушеннями опорно-рухового апарату.
3. Виявити стан розвитку самооцінки підлітків з порушеннями опорно-рухового апарату.

4. Розробити та експериментально перевірити корекційно-розвиткову програму з формування самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

Розв'язання окреслених завдань зумовило використання комплексу взаємопов'язаних методів дослідження:

- теоретичні: аналіз, узагальнення та систематизація наукових матеріалів з проблематики дослідження;

- емпіричні: бесіда, спостереження, діагностичні методи, констатувальний і контрольний експерименти, математична обробка даних.

Методологічне підґрунтя дослідження склали концептуальні основи:

- положення суб'єктного підходу до вивчення особистості Б. Ананьєва, Г. Балла, Л. Виготського, Г. Костюка, С. Максименка, В. Моляка, Н. Чепелевої та ін.;

- положення про психологічні особливості розвитку дітей Л. Божович, І. Білої, О. Запорожця, В. Котирло, О. Кульчицької, О. Смірної та ін.;

- положення про становлення «Я»-концепції особистості Р. Бернса, У. Джеймса, Е. Еріксона, І. Кона, А. Маслоу, К. Роджерса, В. Століна; положення О. Запорожця, О. Кононко, М. Лісіної та ін.

- концепції тілесно-орієнтованої та танцювально-рухової терапії І. Бірюкової, О. Лоуена, Л. Мови, В. Райха, М. Фельденкрайза та ін.;

- про взаємозв'язок танцю, руху та психіки Н. Бернштейна, Ф. Дельсарта, Е. Далькроза, та ін.

Дослідження проводилося на базі Наукового ліцею КЗВО «Хортицька навчально-реабілітаційна академія» ЗОР та Запорізької гімназії № 66 ЗМР.

Для реалізації поставлених завдань було обрано діагностичний інструментарій:

- Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності Ч. Спілбергера – Ю. Ханіна.

- Методика «Самооцінка особистості» (Г. Казанцева).

– Методика діагностика самооцінки Дембо-Рубінштейн (Модифікація А. Прихожан).

Практичне значення роботи полягає в розробці корекційно-розвиткової програми формування самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

Апробацію результатів дослідження здійснено:

III Міжнародна науково-практична конференція «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір», яка відбулася 12–13 травня 2022 року, м. Запоріжжя, Хортицька національна академія.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Загальний обсяг становить 64 сторінки, з них основний зміст роботи викладено на 46 сторінках.

ВИСНОВКИ

Результати, що були отримані в ході теоретико-експериментального дослідження корекції самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату засобами рухової терапії дали можливість сформулювати наступні загальні висновки.

1. Визначено стан розробленості проблеми щодо самооцінки, як психологічної категорії, чинники, що впливають на характер і способи її формування.

Встановлено, що самооцінка є складовою структури Я-концепції особистості, складним психологічним процесом, який розглядається як один з видів свідомості людини, що спрямована сама на себе. У процесі самоусвідомлення особистість являється у двох особах: вона – і пізнає, і пізнавана.

Головними характеристика самооцінки є рівень прояву (завищена, занижена, в нормі), реалістичність (адекватна, неадекватна), особливість будови (конфліктна, безконфліктна), тимчасова віднесеність (прогностична, актуальна, ретроспективна) та ін.

Визначено, що розвиток самооцінки – це складний і тривалий процес, що супроводжується у дитини середнього підліткового віку, цілою гаммою специфічних переживань.

2. Встановлено, що головними особливостями пізнавальної діяльності і всієї особистоті дитини з порушенням опорно-рухового апарату є виражена диспропорційність і нерівномірний, порушений темп розвитку, а також якісна своєрідність у формуванні психіки.

Діти з порушенням опорно-рухового апарату мають підвищену виснаженість всіх психічних процесів, яка проявляється в низькій інтелектуальній працездатності, порушеннях уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, в емоційній лабільності. В них є проблеми із формуванням

саморегуляції, самооцінки, які зумовлені недорозвиненням здатності дитини із порушеннями опорно-рухового апарату до оцінювання, і, як наслідок, відхилення у характері самооцінювання.

Наявність таких якостей також зумовлена низкою патогенних чинників: церебрально-органічною, повторюваною госпіталізацією, переживаннями стосовно фізичної недостатності та ін., що також породжує викривлення у формуванні самооцінки підлітків із порушеннями опорно-рухового апарату. Такі порушення виявляються в низькому рівні домагань, високій інконгруентності та низці особистісних специфічних властивостей.

3. З метою визначення рівня сформованості самооцінки дітей середнього підліткового віку розроблено програму експерименту, якою передбачається послідовність виконання етапів корекційного впливу, проведення моніторингу досягнень учнів, здійснення кількісного і якісного аналізу проведеної роботи. Доведено, що ступінь ефективності корекційно-розвиткової роботи залежить від низки чинників, до яких можна віднести: дотримання принципів корекційної роботи, особиста зацікавленість і спрямованість на досягнення цілей корекційно-розвиткової взаємодії та ін.

За результатами констатувального експерименту, виявлено, що більшість дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату мають неадекватну самооцінку, завищений рівень тривожності і потребуються психолого-педагогічного втручання.

4. В ході апробації програми щодо корекції самооцінки дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату встановлено, що ефективним засобом є рухова терапія, яка може бути представлена як комплекс вправ і завдань з різних рухових психотерапевтичних, педагогічних, фізіотерапевтичних та мистецьких технологій, зокрема: танцювально-ритмічна терапія, танцювально-ігрова терапія, кінезіотерапія, еврїтмія, танцювальна імпровізація та ін.

Порівняльний аналіз результатів експериментальної роботи виявив і довів позитивну динаміку корекції самооцінки дітей середнього підліткового

віку з порушеннями опорно-рухового апарату засобами рухової терапії. Отримані результати педагогічного експерименту переконливо продемонстрували, що розроблена і впроваджена корекційно-розвиткова програма сприяє формуванню адекватної самооцінки та зниженню рівня тривожності у дітей середнього підліткового віку з порушеннями опорно-рухового апарату, що підтверджує значимість здійсненого дослідження.

Проведена експериментальна робота не вичерпує всіх аспектів порушеної теми. Подальшого вивчення потребують методичні аспекти, питання підготовки корекційних педагогів і спеціальних психологів до використання рухової терапії в розвитку, корекції та реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.